

PRIMERA TROBADA VERS LES ESCOLES FEMINISTES 25/05/2019 EIX VIDA

Eix Vida

Per una educació que posi la vida al centre, que transiti de la cultura de la producció i l'acumulació destructiva pròpies del sistema capitalista a la cultura de la reproducció i la cura, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta.

A partir de la **Primera trobada vers les escoles feministes** hem dibuixat sis eixos o coordenades de treball per començar a construir les escoles feministes. Els eixos són: cos, identitat, comunitat, vida, pensament i educació pública. Aquest document recull el material previ i posterior a la trobada amb el que es va a començar a treballar l'eix de Cos. D'aquí podeu extreure alguns plantejaments de marc teòric i social, idees de pràctiques pedagògiques, i debats i reflexions sorgides de la trobada.

1. Introducció

L'eix de la vida és el que transita de la centralitat de la producció pròpia del sistema capitalista patriarcal cap a la centralitat de la reproducció i la cura de la mirada feminista. Una altra de les tasques associades a l'educació formal és la de preparar per a la feina i el món laboral, una feina i món laborals que identifiquem, tanmateix, amb la idea de productivitat i treball establert i definida des de la cultura masculina i capitalista. Però precisament aquesta cultura és la que ha posat el mercat al centre i la que ens està portant, com sabem, cap a desigualtats socials radicals i un col·lapse ambiental sense sortida.

Els feminismes han qüestionat radicalment aquesta visió ampliant la concepció de treball a les feines de reproducció i cura, i posant sobre la taula ni més ni menys que la centralitat de la vida, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta. Entre d'altres corrents i aportacions, l'economia feminista, l'economia de la cura i l'ecofeminisme han obert, doncs, noves mirades i pràctiques.

2. Pràctiques educatives

Com es pot aplicar a l'escola? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Recuperant els sabers femenins necessaris per la cura, els quals han estat "expulsats" del currículum mixt i productiu: cosir, cuinar, brodar...*

- *Promovent i incentivant les relacions de cura i respecte amb els col·lectius més vulnerables: per exemple, els programes de padrinatge entre grans i petits, establint relacions amb escoles bressol, residències d'ancians, etc.*
- *Revaloritzant el temps de migdia com espai crucial no productiu sinó de cura i relacions socials: parar i desparar la taula, despertar els nens petits de la migdiada, jugar, avorri-se... Eliminant els extraescolars del temps de migdia que no són altra cosa que un afany d'aprofitar el temps amb tasques "productives" com si la cura i l'esbarjo fossin menors.*
- *Amb una redefinició de la relació entre els éssers humans i la natura des d'una perspectiva ecofeminista: treballant a fons l'ecologia, la sostenibilitat, el reciclatge, els residus zero, els altres éssers vius... i reflexionant sobre el dispendi, la contaminació, la sobreproducció, les indústries càrniques, la indústria agrícola...*
- *Amb Crítica del Treball i de l'Economia: fomentant la reflexió sobre les feines de cura i reproductives i la seva relació amb les feines productives, treballant a fons l'economia crítica i plural i les aportacions de l'economia feminista, reflexionant sobre la cultura del consum i el sistema capitalista.*
- ...

3. Primera Trobada vers les escoles feministes (25 de maig de 2019)

3.1. Plantejament i documentació prèvies a la trobada

Som éssers eco dependents i és impossible plantejar la vida humana al marge del funcionament de la biosfera. Som sers vulnerables i finits com la pròpia natura, com la pròpia vida. Som diversos culturalment, funcionalment... Interdependents. Ens cal la cura dels altres. L'actual model econòmic capitalista va declarar la guerra als cossos i als territoris, a la pròpia vida.

Cal un model educatiu radicalment diferent que ens porti a construir un nou paradigma de relació entre les persones i d'aquestes amb la natura, recuperant l'experiència socràtica en què la reflexió, l'esperit crític i el debat permanent trenquin amb la idea que les veritats són definitives i absolutes sinó provisionals i subjectes a una evolució continua.

A partir d'aquesta mirada i per tal d'aterrar a nivell conceptual, de diagnosi i d'acció el pensament en una educació feminista emancipadora, organitzarem el treball del grup en tres preguntes i una sèrie de conceptes, articles o suggerències associades a cada pregunta que ens convidin encetar el debat col·lectiu. Les preguntes que serviran per dinamitzar el treball en grup són, per ordre, les següents:

Pregunta 1: què ens preocupa d'aquest eix?

Perquè és fonamental, i diríem, ineludible, tornar a posar la vida al centre dels nostres accions com societat i, fins i tot, com espècie.

Perquè creiem que en el actual context econòmic, social i ecològic – on hem situat en un risc enorme la vida de la Terra i de tots els éssers vius que la poble – cal un model i programes educatius radicalment transformadors per tal de promoure un canvi de paradigma, fins i tot cultural, vers la igualtat, la justícia social i la sostenibilitat.

Veure: *Revolució mental per fer front a l'emergència climàtica*, article de Josep Cabayol, Ester González i Siscu Baiges a Catalunya Plural, 14/03/2019.

<http://catalunyaplural.cat/ca/revolucio-mental-per-fer-front-a-lemergencia-climatica/>

Perquè creiem que com societat hem de preguntar-nos com s'ha de fer per canviar aquest metabolisme econòmic que ens ha portat a l'actual situació de crisi, per tal de reformular la noció de producció, lligant-la a la conservació de la vida des del punt de vista de la satisfacció de les necessitats de les persones, a la vegada que de la pròpia natura.

Veure: *Propuestas ecofeministas para transitar a un mundo justo y sostenible*, xerrada a càrrec de Yayo Herrero, de Ecologistas en Acción i FUHEM.

<https://youtu.be/Eq-jyslgnlS>

Perquè la política de dominació preponderant que històricament ha impregnat, i impregna, totes les relacions productives, requereix acabar amb la submissió a la qual sotmet a la dona (també a l'individu com tal) per alliberar-la. Això permetrà simultàniament un canvi del model de producció i de reproducció, reorganitzant el repartiment dels treballs i superant l'actual lògica dual 'productius – no productius' que els classifica com remunerats i no remunerats, quan uns i altres formen part d'una simbiosi on, si alguns són més fonamentals que d'altres, ho són els de cura i reproducció, realitzats tradicionalment només per les dones i no remunerats.

Veure: *Economía feminista: viva, abierta y subversiva*

<https://ctxt.es/es/20180502/Politica/19356/economia-feminista-heteropatriarcado-genero-cuidados-ecologia-capitalismo-amaia-perez-oro-zco.htm>

Això significa entendre que les feines quotidianes de cura de la vida són fonamentals pel funcionament del conjunt de la societat, no una parcel·la de la dona, per tant són indispensables per a la sostenibilitat de la vida mateixa. I com tal s'han de entendre.

Per tant, cal posar en valor l'ètica de la cura, l'interdependència i la relació saludable entre les persones dins de la comunitat, com saludable ha de ser la relació amb el medi ambient en el que desenvolupem les nostres vides per tal de que la nostra existència com espècie sigui sostenible pel planeta; perquè la vida de un' altra manera no serà possible.

Pregunta 2: quina és la situació d'aquest eix a l'escola?

En el millor dels casos existeix una certa preocupació per l'educació emocional de les criatures (un aspecte clarament connectat amb la vida) que potser es un aspecte positiu, però en el que cal aprofundir; e tractament vers les criatures vol ser igualitari; l'educació es oberta i respectuosa amb les motivacions i necessitats de la criatura, etc. Però, fins i tot en les escoles més preocupades per aspectes vitals, encara es troben a faltar anàlisis i programes clars per tal d'erradicar la segregació que encara es troba als patis i en moltes activitats que ordenen a les nenes i els nens per sexe, capacitats, edat... perpetuant desigualtats, dinàmiques de poder i jerarquies pròpies del model social superior.

En el pitjor, l'escola es una fàbrica de persones dòcils basada en un sistema opressiu que utilitza el càstig i la memorització com eines per aconseguir individus atomitzats sense cap esperit crític: conformistes.

Això, serveix al sistema per perpetuar una hegemonia cultural en la que les persones interioritzin com propi conceptes com el consumisme, la riquesa, la competitivitat, el progrés il·limitat, l'individualisme... sense donar importància a l'interdependència entre persones i resta de éssers, a que les relacions entre persones i amb el medi ambient han de ser saludables i sostenibles, a que les cures quotidianes son imprescindibles per a la vida i una tasca de tota la societat.

Veure: *La crisis de la escuela es la crisis de la democracia*, entrevista de Ana Torres Menárguez al voltant del pedagog Henry Giroux,
https://elpais.com/sociedad/2019/05/09/actualidad/1557407024_184967.html

Pregunta 3: com passar a l'acció? Amb quines metodologies? Amb quins continguts?

Perquè, com plantegem a la primera pregunta, és fonamental i ineludible tornar a posar la vida al centre dels nostres accions com societat i, fins i tot, com espècie per que ho necessitem. S'ha d'evidenciar que estem a un punt de no retorn i que estem obligats a passar a l'acció per la sostenibilitat del planeta, de les persones, de la vida. (Per exemple: Documentals com Waterschool de la Escola de teatre, cinema i TV de UCLA disponible a Netflix.)

Proposem treballar en eines per analitzar els espais, els temps, les dinàmiques i les metodologies escolars comuns de les escoles i concrets de cadascuna d'elles, que serveixin per trobar els aspectes que perpetuen models no saludables de relacions humanes i no sostenibles social, econòmica i ecològicament.

A partir de l'anàlisi trobar els mecanismes per canviar el que succeeix a aquests espais, temps, dinàmiques i metodologies quan no serveix per arribar a una educació de les persones que doni a la vida, a les cures, a l'interdependència entre nosaltres, la importància que es mereix.

Suggerim que l'orientació dels continguts sempre haurà de considerar com elements centrals la producció de la vida, la regeneració de la natura, la reproducció i la cura de la vida humana. Per això, caldrà tenir molt presents els aspectes psicològics i emocionals en las situacions comuns a totes les persones (la gestió de situacions com el dol, per exemple, present en qualsevol persona de qualsevol cultura a qualsevol edat, pot demostrar que en les nostres societats "occidentals" encara no sabem ensenyar a gestionar, segurament perquè no ho hem après).

Veure: *La insurrección de la vulnerabilidad. Para una pedagogía de los cuidados y la resistencia*, llibre d'Asun Pié Balaguer, Edicions UB, 2019.
<http://www.publicacions.ub.edu/ficha.aspx?cod=08979>

Vulnerabilitat, interdependència i dol: materials per a tractar el dol en la infància.
<http://www.escolesfeministes.org/wp-content/uploads/2019/05/Vulnerabilitat-interdependencia-dol.pdf> i <https://www.afanoc.org/quefem/acompanyament-proces-dol/>

Los cuidados, vídeo d'Irantzu Varela al programa *El Tornillo*.
<https://youtu.be/p4SMGJIBLO>

3.2. Resum de la trobada

Ecologia a les escoles:

Cal acostar l'ecologia a les aules

Hi ha debat a les aules? Temes a tractar a les aules:

- Natura
- Recursos (energia, aigua, aire, ...)
- Biosfera
- Sostenibilitat
- Canvi climàtic

Volem transmetre uns valors que no es porten a la pràctica, en part perquè els recursos a les escoles són limitats

Som éssers ecodpendents i ens necessitem. Necessitem que ens cuidin en algun moment i haurem de tenir cura dels altres en algun moment. Per això és tan important posar en valor que ens hem de cuidar entre tots

Promoure la vida al centre de la natura

Insistir que som éssers vius i que vivim en un planeta limitat

Cal acostar-se a la natura i parlar a les escoles del canvi climàtic

No quedar-nos només en els projectes ecos a l'escola, és prioritari passar a l'acció

No volem quedar-nos només en el reciclatge:

- Quan arribes al reciclatge és que hem arribat tard
- S'ha de tenir un consum responsable

Hem de situar a l'enemic i determinar com combatre'l

Buscar les maneres o ampliar la sensibilitat de les persones (patiran més en segons quines situacions)

Escola

Cal respectar la diversitat, la diversitat ens enriqueix

Estem molt desconnectats (dèficit de naturalesa). Falta sensibilitat i les escoles semblen gàbies de ciment. Cal experimentar amb la natura per després posar-ho en pràctica

A part d'hort a l'escola, hi ha una necessitat que l'escola sigui ecològica.

El límit (pel que fa al canvi climàtic) és un concepte que no s'explica prou a les aules

Hem de pressionar com a societat. S'ensenya l'obediència en lloc de potenciar el qüestionar-
o revelar-se a allò que no ens agrada.

Un inconvenient que ens trobem sempre és que hi ha escoles que canvien al claustre cada
any, el sistema actual no acompanya ja que hi ha projectes molt interessants que no es poden
dur a terme perquè la seva durada és de més d'un any

De vegades no necessitem recursos econòmics per organitzar projectes ecològics

Es necessiten escoles que facin barri

Com s'incorporen les cures en el dia a dia a l'escola

Concepte de sostenibilitat. Cal aconseguir que els nens entenguin aquest concepte

Cal fomentar totes aquestes pràctiques en horari lectiu

Famílies

Partim de la base que els nostres fills i filles viuran amb menys recursos

És imprescindible que les famílies s'involucrin per poder realitzar més activitats al centre. Cal
buscar la complicitat de les famílies

Hauríem de potenciar més el nosaltres com a comunitat i menys el jo

La solució a molts conflictes a les escoles és que el claustre i les famílies vagin de la mà

Imaginar una escola des de zero o hem de seguir amb el que tenim? Transformar això que
tenim? Millorar-lo? Aquesta qüestió és important a l'hora d'abordar si pensem que el model és
millorable o per contra està obsolet

La vida se sosté perquè hi ha unes tasques reproductives (maternitat i paternitat)

Diversitat de famílies, les famílies d'acollida

Moltes de les cures no es veuen, no són productives. En un sistema capitalista, no es tenen
en compte

Propostes

Acabar amb el vocabulari sexista

Eliminar els productes d'un sol ús al bar, el menjador i les festes del col·legi

Que els aliments del dinar tinguin en la mesura que sigui possible els elements propis d'un producte sostenible (de proximitat, tractats amb el mínim de productes químics, ...)

Ensenyar la diversitat, l'ecologia i altres conceptes a través del teatre i les arts plàstiques

Involucrar a tota l'escola (alumnat, famílies, claustre, ...) en projectes afavoridors de la sostenibilitat i la independència energètica (exemples: campanyes de reducció de residus dins de l'escola, instal·lació de plaques solars, instal·lació de sistemes de recollida i estalvi l'aigua, ús de l'hort per a l'alimentació de l'alumnat encara que la producció sigui petita, ...)

Camí escolar: fa que la canalla vagi més segura a l'escola i que sigui partícip d'una activitat més sostenible en reduir l'ús de vehicles contaminants

Ús de bicicletes: anar amb bicicleta a l'escola, al parc més proper... Hi ha escoles que presten les bicicletes i/o que tenen aparcament per a bicicletes

Comunicació intergeneracional: és un aspecte que valdria la pena implementar a l'escola pública. Seria interessant que la gent gran vagi a l'escola per donar exemple d'altres èpoques (com es feien les coses abans, on es vivia amb menys recursos, es reciclava i reparava més i calia més enginy per espavilar-se)

Xarxa de petites comunitats: les petites comunitats poden aportar més que una molt gran i que sigui difícil de gestionar

Aniversaris sense regals

Projecte Posa't guapo!: com millorar l'institut, l'escola... (que els lavabos vagin bé, etc. ...)

Alimentar l'activisme polític (es poden presentar moltes propostes als ajuntaments, al Consorci d'educació i la Diputació)

Cartes a l'alcalde/ssa per demanar canviar les coses

Fomentar la reflexió, el diàleg i el pensament crític a les aules, no solament a les assemblees sinó en l'activitat escolar diària